

VARASTOKIRJASTO

TOIMINTA- JA TALOUSSUUNNITELMA 2016 – 2019

Sisällysluettelo

1. Perustehtävä ja tavoite
2. Ympäristö- ja käyttäjäanalyysi
 - 2.1. Hallinnolliset muutokset
 - 2.2. Digitalisoituminen
3. Keskeisimmät toimenpiteet tuloskautena
 - 3.1. Toiminnallinen tuloksellisuus tulostavoitteittain
 - 3.1.1. Aineiston vastaanotto
 - 3.1.2. Aineiston käsittely
 - 3.1.3. Aineiston käyttöön asettaminen
 - 3.2. Kehittämishankkeet
4. Investoinnit
5. Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelma
6. Henkisten voimavarojen hallinta

liite

Talous 2014 - 2019

1. Perustehtävä ja tavoite

Tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävän aineiston säilyttämistä ja käyttöön asettamista varten on vuonna 1989 perustettu opetusministeriön alainen Varastokirjasto. Varastokirjaston tehtävänä on ottaa vastaan ja säilyttää tieteellisistä ja yleisistä kirjastoista siirrettävää aineistoa ja asettaa se tarvitsijoiden käyttöön. (Laki Varastokirjastosta n:o 1078/1988 ja asetus n:o 12/1989, uudistettu n:o 94/1992).

Vuonna 2014 käytyjen tulosneuvottelujen mukaan tarkistetut tulostavoitteet kaudelle 2013 – 2016 ovat seuraavat:

Toiminnalliset tavoitteet:

Aineiston vastaanotto, käsittely ja säilyttäminen

Varastokirjasto ottaa vastaan voimavarojensa puitteissa kirjastoista siirrettävää aineistoa ja käsittelee sen tehokkaasti sekä kiinnittää huomiota kirjastoille annettavaan ohjeistukseen koskien Varastokirjastoon toimitettavaa aineistoa. Varastokirjasto tehostaa toimintaansa tavoitteena käsittelyrästien loppuminen viimeistään vuoden 2014 aikana.

Aineiston käyttö

Tilaukset toimitetaan viivytyksettä. Kirjasto kehittää elektronisia aineistonvälityspalveluita ja osallistuu alan kehittämishankkeisiin.

Varastokirjasto osallistuu kansallisen kirjastoverkon suunnittelu- ja kehittämistyöhön ja varautuu toimintaympäristön muutoksiin.

Kehittämishankkeet tulos sopimuksessa kaudelle 2013-2016 ja vuotta 2015 koskeissa tulosneuvotteluissa:

- (1) Varastokirjasto osallistuu kirjastosektoreiden hankkeeseen uudesta kirjastojärjestelmästä (UKJ). Tavoitteena on järjestelmä, joka mahdollistaa aineistoa lähettävien kirjastojen osallistumisen Varastokirjaston aineistonkäsittelyyn.
- (2) Kokoelmapolitiikkansa selkiyttämiseksi ja rästien purkamiseksi Varastokirjasto on laatinut yhteistyössä kirjastosektoreiden kanssa täsmennetyn ohjeistuksen aineistojen vastaanottamista varten. Kokoelmiin sopimattoman aineiston ja kaksoiskappaleiden kerääntymisen lopettamiseksi Varastokirjasto on kehittänyt aineistoa lähettävien kirjastojen ja Varastokirjaston välisen palvelusopimusjärjestelmän, jossa on tarkennettu lähettävien kirjastojen vastuuta Varastokirjastoon toimitettavan aineiston arvioinnista. Varastokirjasto seuraa uudistetun vastaanottopolitiikan toteutumista sopimuskaudella ja selvittää, miten yhteistyötä voidaan kehittää ja tarvitaanko esimerkiksi jonkinlainen sanktiojärjestelmä sellaisissa tapauksissa, että lähetetty aineisto on selvästi ohjeiden vastaista.

2. Ympäristö- ja käyttäjäanalyysi

2.1. Hallinnolliset muutokset

Kirjastoverkon muutokset jatkuvat edelleen.

Yliopistouudistuksen jälkeen lähes kaikissa yliopistokirjastoissa kokoelmatiloja on vähennetty. Ammattikorkeakouluja on kehitetty suuremmiksi kokonaisuuksiksi. Rakennemuutoksen seurauksena kirjastot tulevat siirtämään painettuja aineistojaan Varastokirjastoon runsain määrin. Varastokirjaston tekemän aineistonsiirtoihin liittyvän kyselyn mukaan kirjastoilla on vaikeuksia ennakoita siirtomääriä.

Kuntien yhdistymiset, seutukirjastot ja kirjastojen alueelliset yhteisjärjestelmät lisäävät kokoelmien yhteiskäyttöä ja järkipäristävät varastointikäytäntöjä. Suunnitelmallinen kokoelmayhteistyö lisää Varastokirjaston roolia yleisten kirjastojen kokoelmatyössä. Kirjastot ovat osa kuntien peruspalvelua ja niiden käyttö pysyy korkealla tasolla.

Erikoiskirjastoilla on samantyyppisiä ongelmia tilojen ja resursoinnin suhteen.

Koko toiminnan aikana aineistoa ovat luovuttaneet kaikki yliopistokirjastot, 21AMK-kirjastoa, kaikki maakuntakirjastot ja muista yleisistä kirjastoista lähes puolet sekä yli 300 muuta kirjastoa. Koko toiminnan aikana siirretystä aineistosta 85 % on peräisin yliopisto- ja muista tieteellisistä kirjastoista.

2.2. Rooli digitalisoituvassa maailmassa

Elektroninen julkaisutarjonta lisääntyy, ja monilla tieteenaloilla se muodostaa tärkeimmän aineistoresurssin jo nyt. Toimintasuunnitelmakaudella digitaalinen kulttuuri vakiintuu kaikilla kirjastosektoreilla. Painettua aineistoa tarvitaan kuitenkin kaikissa kirjastoissa. Painetun aineiston kustantamisen määrä on jatkuvasti kasvanut.

Tietoverkkojen maailmassa syntyy uusia mahdollisuuksia varastokirjastojen ja muiden painettuja aineistoja säilyttävien instituutioiden yhteistyölle. Ympäri maapalloa on suuri määrä tieteellisesti arvokasta painettua aineistoa, jota tuskin koskaan digitoidaan. Vapaa pääsy tuohon rikkaaseen ja historialliseen tutkimuskokoelmaan kaikilla kielillä ja kaikista kulttuureista, on tärkeää. Kysymys ei ole paikallinen, ei edes kansallinen, vaan painetun aineiston käytettävissä pitämiseen tarvitaan globaalia koordinaatiota – kansainvälistä varastokirjastojen verkostoa. Varastokirjastojen yhteistyö saattaa avata uusia mahdollisuuksia moneen suuntaan.

Digitaalinen aineistojen välittäminen kirjastosta toiseen ja mahdollisuuksien mukaan suoraan loppukäyttäjälle on kansainvälisen varastokirjastoyhteistyön ytimessä. Kaukopalvelun kehittäminen ylipäätään on merkittävimpiä tulevaisuuden haasteita.

Vaikka kirjastojen kokoelmissa ja niiden käyttökulttuurissa tapahtuu muutoksia, on edelleen huolehdittava peruspalveluista kuten aineiston kuvailu ja asettaminen käyttöön. Muun muassa verkkoluettelot tuovat vanhankin aineiston helpommin esiin. Kirjastoaineisto muuttuu ja tulee uusia mediatyyppejä. Painetun aineiston aktiivinen käyttöikä lyhenee, mikä luo entistä suurempia paineita sen varastoinnille ja/tai poistoille. Aineistot ovat entistä lyhyemmän ajan paikallisessa käytössä ja ne siirretään entistä nopeammin Varastokirjastoon.

3. Keskeisimmät toimenpiteet tuloskautena

3.1. Toiminnallinen tuloksellisuus tulostavoitteittain

Osana kansallista kokoelmayhteistyön periaatteiden ja käytäntöjen kokonaisuutta Varastokirjasto on kehittänyt yhteistyössä kirjastosektoreiden kanssa uutta kokoelmapolitiikkaa. Palvelusopimus- ja kokoelmayhteyshenkilöjärjestelmällä pyritään uuden kokoelmapolitiikan jalkauttamiseen kirjastoissa.. Lähettävillä kirjastoilla on jatkossa suurempi vastuu Varastokirjastoon toimitettavan aineiston evaluoinnista. Uusi kokoelmapolitiikka antaa myös Varastokirjastolle mahdollisuuden poistaa erittäin vähän käytettyä aineistoa.

3.1.1 Aineiston vastaanotto

Alla olevassa taulukossa näkyy vuosina 2012 - 2014 siirretyn aineiston määrä ja vastaava tilansäästö kirjastoissa:

Tilan vapauttaminen	2012	2013	2014 arvio
siirrettyä aineistoa (hm)	7718	6459	5500
vaikuttavuus vuositaso (m ²)	1 782	1492	1270
kumulatiivinen (m ²)	29 375	30900	32170

Kehittämishankkeella 2 toteutetaan vuonna 2014 se, että vuosina 2015 - 2019 aineistoa otetaan vastaan 4500 hm hyllymetriä vuodessa, yhteensä noin 22,5 hyllykilometriä.

3.1.2. Aineiston käsittely

Varastokirjasto osallistuu aktiivisesti kansalliseen luettelointiyhteistyöhön ja soveltaa yhteisiä sopimuksia omaan toimintaympäristöönsä sopivalla tavalla. Kansainvälistä luettelointikehitystä seurataan, ja kaikki toimintaa mahdollisesti parantavat asiat punnitaan. Poimintaluetteloinnin osuus kasvaa, sillä muista kirjastoista siirrettävä aineisto sisältyy enenevässä määrin yhteisluetteloon.

Vuodesta 2006 Varastokirjastoon on kertynyt rästejä, joita on purettu erityisessä projektissa vuosina 2013 ja 2014. Ongelmana on kuitenkin se, että aineistoa saapuu jatkuvasti enemmän kuin vakinainen henkilöstö sitä ehtii käsitellä. Vakinainen henkilöstö käsittelee nykyresursseilla vajaat 5 hyllykilometriä aineistoa vuodessa.

Alla olevassa taulukossa näkyy vuosina 2012 - 2014 käsitellyn aineiston määrä:

Aineiston käsittely (hm)	2012	2013	2014 ennuste
Monografiat	1 630	2 592	2900
Kausijulkaisut	3062	3 673	4300
Väitöskirjat	0	345	
Yhteensä	4 691	6 610	7200

Vuosina 2013 ja 2014 aineistonkäsittelyn tehostuminen johtui osin erillisrahoituksella käynnistetystä rästienpurkuprojektista. Se jatkuu vielä vuonna 2015.

Vuonna 2014 tehdään erillistä karsintaa Neulamäen varastossa. Lisäksi loppuvuodesta suuri osa henkilöstöstä työskentelee jonkin aikaa rästien purkamiseksi. Näin aineiston käsittelymäärä saattaa nousta jopa kahdella kilometrillä.

Vuosina 2016 – 2019 aineistoa pystytään käsittelemään budjettirahoituksella 4500 hyllymetriä vuodessa eli yhteensä noin 22,5 hyllykilometriä.

Vuoden 2019 lopussa aineistoa on käytettävänä noin 105 000 hm.

Uudet tilat saatiin vuonna 2014. Hyllyjä uuteen tilaan saatiin noin 27 kilometriä. Ne riittävät vuoteen 2021 asti.

3.1.3. Aineiston käyttöön antaminen

Aineisto annetaan käyttöön nopeasti ja kustannustehokkaasti. Lainat ja jäljenteet toimitetaan saman päivän aikana kuin tilaus saapuu, kuitenkin 24 tunnin kuluessa. Digitaalista aineistonvälitystä lisätään mahdollisuuksien mukaan.

Aineiston toimittamisessa asiakkaille tutkitaan uusia logistisia ratkaisuja yhdessä asiakaskirjastojen kanssa. Palveluja tarjotaan molemmilla kotimaisilla kielillä sekä englanniksi.

Palvelutasoa ylläpidetään ja kehitetään henkilökunnan jatkuvalla koulutuksella ja osallistumisella kansallisiin aineistojen yhteiskäyttöhankeisiin. Henkilökunnan jaksamista ja motivaatiota kehitetään panostamalla koulutukseen, viestintään ja työtehtävien jatkuvaan kehittämiseen.

Vuosina 2012-2014 tilausten määrä on seuraavan taulukon mukainen:

	2012	2013	2014 arvio
Tilauksia	79 448	80 871	81 000

Varastokirjaston palvelutoiminnan tärkein vaikutus näkyy aineistojen yhteiskäytön edistämisenä. Varastokirjaston kokoelma on kansallisessa yhteisessä käytössä mahdollistaa vähän käytetyn aineiston luotettavan nopean ja maksuttoman saatavuuden.

Tekijänoikeuslain vaikutuksia palvelutoimintaan ja erityisesti artikkelikopioiden toimittamiseen seurataan.

3.2. Kehittämishankkeet

Kehittämishankkeet on esitelty luvussa 1.

4. Investoinnit

Tiloihin ja hyllyihin liittyvistä investoinneista vastaa Senaatti.

5. Vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelma

Varastokirjasto toteuttaa osaltaan hallitusohjelman vaikuttavuus- ja tuloksellisuusohjelmaa vuosille 2012 – 2015. Varastokirjastolta vähennetään vähintään yhtä henkilötyövuotta vastaava määräraha. Tämä merkitsee rakenteiden, toimintatapojen ja prosessien kehittämistä sekä varautumista sopeuttamaan toimintansa väheneviin resursseihin.

6. Henkisten voimavarojen hallinta ja kehittäminen

VATU-hankkeen inhimillisen pääoman kehittämistä on jatkettu kaikilla osa-alueilla. Innostavan johtamisen ja esimiestyön pohjalta on järjestetty henkilöstön ja johtokunnan yhteisiä työpajoja ja näitä jatketaan. Osaamisen ja työkyvyn ylläpitämisen suhteen työtä jatketaan.

Henkilöstön keski-ikä on melko korkea. Tämä vaatii johdolta erityisiä toimenpiteitä henkilöstön työssä jaksamisen suhteen. Ikäjohtamista on sovellettu. Lisäksi parannetaan ergonomiaa, työnkulkua ja työtapoja.

Työtyytyväisyyttä on seurattu useita vuosia osana henkilöstötilinpäätöstä. Indeksi on pysynyt melko vakaana vuosia ja se oli 3,6 vuonna 2013. Työhyvinvointia ja jaksamista edistetään yhdessä työterveyshuollon kanssa. Työilmapiiriä ja työssä viihtyvyyttä parannetaan mahdollisuuksien mukaan. Omaehtoista liikunta- ja kulttuuriharrastusta sekä henkilökunnan virkistystoimintaa tuetaan. Sairauspoissaolojen määrää pyritään vähentämään yhteistyössä työterveyshuollon kanssa.

Liite: Talous 2013 – 2019

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
palkat	825	870	870	800	800	800	800
%	50,3 %	48,2 %	43,4 %	40,6 %	39,9 %	39,2 %	38,5 %
vuokrat	504	618	850	884	919	956	995
%	30,8 %	34,3 %	42,4 %	44,9 %	45,9 %	46,8 %	47,8 %
palvelujen osto	218	228	200	200	200	200	200
%	13,3 %	12,6 %	10,0 %	10,2 %	10,0 %	9,8 %	9,6 %
muut menot	74	88	85	85	85	85	85
%	4,5 %	4,9 %	4,2 %	4,3 %	4,2 %	4,2 %	4,1 %
investoinnit	18						
	1,1 %						
Yhteensä	1639	1804	2005	1969	2004	2041	2080
TAE (+mahd.LTAE)	1621	1866	1883				
muuta							
(kertarahoitus)	35*						
	100**	128**					

*välivarasto ** rästit

2014 palkat: siirtomäärärahoja rästeihin (45)

2015 palkat: siirtomäärärahoja rästeihin (45)

2014 vuokrat: lisätila 4 kk, välivarasto
(Neulamäki)

2015 vuokrat: lisätila 12 kk, välivarasto (ehkä
3kk)

2016 palkat: - 1 htv

